

לא על הלחם לבדו יחיה האדם

הרב אבי גיסר

סיפור יפה מספר על בעל חברת ייצוא וייבוא שהתלונן לפני רבו על העיכוב במכס ובשחרור המטענים. הוא סיפר על עשרים מכולות שלו שבהן אלפי שקי סוכר נשלחו מן המזרח הרחוק לאירופה וכבר כמה שבועות "תקועות" בדרך. הוא פרס בפני רבו את הקשיים ואת הדאגה מן ההפסד הכספי האדיר, מאובדן שווקים וכו'. הרב השתדל לטעת בו תקווה ואמונה – "כל עכבה לטובה" וכו' ובקיצור הדריך אותו: תתפלל. לאחר שבועיים מגיע האיש לרב קורן מאושר: "רבי! השגחה, ממש רואים השגחה! מחירי הסוכר נסקו בינתיים ועכשיו מכרתי ברווח עצום את המטען התקוע. אם הכול היה משתחרר לפני שבועיים..." השיב לו הרב: "אוי, כמה מסכנים העשירים. האיש העני רואה 'השגחה' כל יום. בכל פרוסת לחם שיש לו הוא חש השגחה פרטית ומודה לא-ל. והעשיר רואה 'השגחה' רק פעם בשנה-שנתיים."

כל פרק ח' בפרשתנו הוא מבוא לאמונה ועסקים. "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' א-להיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך לנסותך... ויענך וירעבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. (דברים ח, ב-ג)

כל תקופת המדבר, ארבעים שנה, הייתה תקופת לימוד והתנסות אינטנסיבית. לכל אדם הייתה תלות מוחלטת בלחם מן השמיים. בתקופה זו בני ישראל ודאי לא בירכו על הלחם: "המוציא לחם מן הארץ", אולי בירכו: "המוריד לעמו לחם מן השמיים". בסיומה של כל סעודה היה ברור שיש להודות, וכן היה ברור למי צריך להודות ולמי יש להתפלל שהנס יתרחש גם מחר, אם לא יתרחש "כולנו מתים."

לכן משה מכין את העם לעידן הבא: "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים, עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש. ארץ... לא תחסר כל בה..." (שם, ז-ט)

מה עלול לקרות? מהי הסכנה?

"ואמרת בלבבך: כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". אדם הרואה את כל רכושו, את כל עשייתו העסקית את ההצלחות ואת הקניינים שרכש, גם יודע כמה

עמל וכישרון הוא השקיע בכל עסקיו כדי להגיע עד הלום. ואז הוא עלול ליפול בחטא היוהרה והביטחון העצמי המופרז: אני ואני ואני. העסקים שלי, התבונה שלי, כושר האבחנה, יכולתי המופלאה לנהל מו"מ קשוח ויעיל הם גרמו לי להצליח.

מה התרופה לכל אלה?

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך... וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל". (שם, י-יח) כלומר, ברכת המזון.

כל אחד ואחת מצווים לברך לאחר כל סעודה ולהודות לבורא עולם שנתן לנו לחם לשובע דווקא כשאנו שבעים. אדם רעב הוא אדם היודע להתפלל אבל אדם שבע עלול להיות אדם אנוכי, אדיש, חסר רגשות של אמונה ומלא בעצמו, כפשוטו. אז, דווקא אז מצווה התורה לברך ברכה שלמה על המזון – לברך על הארץ הטובה, להזכיר את ירושלים ואת פסגת הקודש העולמי ולהודות על הטובה האלוהית המתמדת.

החומר והלחם יכולים להיות האויב הגדול של הרוח האנושית ועלולים להפיל על האדם תרדמה ועייפות, קהות חושים ודריכה במקום. לכן התורה מורה לנו כי עלינו להיזהר שהשובע לא יהיה לשביעות רצון מן הקיים ושהחומר לא ישבית את הדינמיקה והמעוף של הרוח. יש לאכול ולשובע לא כדי לישון אלא כדי להתעורר. בברכת המזון אנו מציבים לעצמנו את המטרות אשר למען כדאי לחיות ולמען הגשמתן יש לאכול.

לחם וחלם הן אותן האותיות. עלינו לאכול כדי להפוך חלומות ללחם, מטרות ערטילאיות למציאות: חסד ורחמים ומזון לכל בני האדם, ארץ חמדה, תורה וחיים, ברית רוחנית וגשמית עם מלך העולם, בניין ירושלים ובית המקדש – אלה הם החומרים מהם מורכבת ברכת המזון והם החומרים המזינים את טעם החיים. בתיאבון!